

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. ДЕКАБРЬ 24 СУББОТА № 301 (4785)

Өртөө 20 көп.

Ленинградчыларның төлөптүг салышкыны

СЭКП ТК болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели кайгамчыктыг күш-ажылы тилелге—социалисттик түрүктөргө чедиринкиги күөсөдүп, 1960 чылдың бугурунга планын хуусаа бетинде дооскары-биле холбаштыр Ленинград хоорайның болгаш Ленинград областын ажалчы чоннарына чуректин ханымыдан байырын чедирген. Ленинградчылар чурттуу бугурунгу күштерин улам ынай хөгжүдериниң болгаш улус ажал-агынын экономикаының хөрөнгө

төлөптүг салышкынын кириген, Ленинград областың жөдөө ажал-агынын ажал-агы чыраа чач-чаа чедиринкини чедип алган, ол чедиринкини ССРЭ-ниң улус ажал-агынын хөгжүдериниң чедип чыгышы хуусаа бетинде күөсөдүр дөш чедиринкини демиселди чайнынчак үлөгер-чжөө болур деп СЭКП ТК-ныч болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң байырын чагазында демделеп турар.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ АЛДЫГЫ СЕССИЯЗЫ

1961 чылда ССРЭ-ниң улус ажил-агынын хөгжүдериниң күрүне планының дугайында ХООЙЛУ

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Дээди Сөвединиң доктаадыры болза:

1. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелиниң кирип келгенин өзүгээр, а ылазыларга (өртектөрүнчү чөвүлелиниң): чарыгдалары орулгалар 1.403.912 муң рубль түгө алып турар кылдыр, бугу орулгалар талазы-биле 78.993.741 муң рубль түгө болгаш бугу чарыгдалар талазы-биле 77.589.829 муң рубль түгө бадылаар.

2. 1961 чылда ССРЭ-ниң улус ажил-агынын хөгжүдериниң күрүне планының талазы-биле палаталарының бюджет комиссияларының болгаш Националдар Сөвединиң Экономиктиг комиссияларының кылган түннелдеринде саналдарны база

эдилгелерни, а ол ышкаш ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң палаталарының хуралдарында депутаттарының кылган саналдары база эдилгелерин чуулаажып көргөш, оларның талазы-биле чогуур шийтпирлерин үндүрерин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге дагзыр.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы Л. БРЕЖНЕВ.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1960 чылдың декабрь 22.

1961 чылда Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Күрүне бюджетиниң дугайында ХООЙЛУ

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Дээди Сөвединиң доктаадыры болза:

1. ЧУУЛ. Эвилелдин Сөвединиң болгаш Националдар Сөвединиң Бюджет комиссияларының илеткелдериниң талазы-биле хулаап алдынган өскөргөдөгү-биле, а ол ышкаш Националдар Сөвединиң Экономиктиг комиссияларының саналдары-биле кады 1961 чылда ССР Эвилелиниң Күрүне бюджетин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң кирип келгенин өзүгээр, а ылазыларга (өртектөрүнчү чөвүлелиниң): чарыгдалары орулгалар 1.403.912 муң рубль түгө алып турар кылдыр, бугу орулгалар талазы-биле 78.993.741 муң рубль түгө болгаш бугу чарыгдалар талазы-биле 77.589.829 муң рубль түгө бадылаар.

2. ЧУУЛ. Күрүне болгаш кооператив бугурутугелеринде база организацияларын орулгалары — саарылгадан үндүртүп, орулгаларда шийткелдерини, олча-ажык үндүртүп болгаш социалисттик ажил-агыдан өскө-даа орулгалары—1961 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинге 72.052.442 муң рубль нити түгө доктаадыр.

3. ЧУУЛ. Улус ажил-агынын акшалаңдарына — аар үлөтүрүп, туугу индустрияны, чик болгаш аш-чөм үлөтүрүп, көдөө ажил-агыны, транспортту, чуртталга-коммунал ажил-агынын болгаш улус ажал-агынын өскө-даа адырлары улам ынай хөгжүдеринге орулгалары—1961 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинге 33.907.835 муң рубль нити түгө доктаадыр.

4. ЧУУЛ. Социал-культура хемчеглеринге—бүтү-нитти өөрдилгенин школаларына, техникумдарга, дээди өөрдилге черлеринге, артем-шиңчил албан черлеринге, профессионал-техниктиг өөрдилге черлеринге, библиотекаларга, клубтарга, театрларга, парналгага, радио дамчыдылазына болгаш чарыгдаларына база культура талазы-биле өскө-даа хемчеглерге; өмнөкөгө, уругдар дөлидеринге, санаторийлерге болгаш кадык ажалалының база күш-культураның өскө-даа албан черлеринге, өмнөкөгө болгаш өскө-даа дөвөлгөдөгү 1961 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинге—27.152.242 муң рубль, ооң иштинде социал-ханды-рулганын күрүне бюджетиниң талазы-биле 7.762.404 муң рубль нити түгө доктаадыр.

5. ЧУУЛ. Чурттуу камгалаыга дөвөлгөдөгү 1961 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинге 9.255.450 муң рубль түгө доктаадыр.

6. ЧУУЛ. Күрүне өргө-чарыггазынын органдары, күрүне эргелелини, судтуу болгаш прокуратураның органдары хандырын тургузарынага дөвөлгөдөгү 1961 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинге 1.092.871 муң рубль түгө доктаадыр.

7. ЧУУЛ. 1961 чылда эвилел бюджетин чарыгдалары орулгалар 1.403.912 муң рубль түгө алып турар кылдыр, орулгалар талазы-биле 37.121.920 муң рубль түгө болгаш чарыгдалар талазы-биле 35.718.008 муң рубль түгө бадылаар.

8. ЧУУЛ. 1961 чылда эвилелдешкен республикаларның күрүне бюджеттерин орулгалар болгаш чарыгдалар талазы-биле 42.861.341 муң рубль түгө доктаадыр, ооң иштинде эвилелдешкен республикалар аайы-биле:

Республика	Муң рубль-биле
Россияның Совет Федеративтиг Социалисттик Республикасы	25.332.253
Украин Совет Социалисттик Республикасы	7.482.486
Белорус Совет Социалисттик Республикасы	1.282.814
Узбек Совет Социалисттик Республикасы	1.148.895
Казах Совет Социалисттик Республикасы	3.095.644
Грузин Совет Социалисттик Республикасы	719.622
Азербайжан Совет Социалисттик Республикасы	670.197
Литва Совет Социалисттик Республикасы	545.750
Молдав Совет Социалисттик Республикасы	328.962
Латвия Совет Социалисттик Республикасы	476.006
Киргиз Совет Социалисттик Республикасы	395.963
Таджик Совет Социалисттик Республикасы	331.957
Армян Совет Социалисттик Республикасы	366.959
Туркмен Совет Социалисттик Республикасы	362.762
Эстон Совет Социалисттик Республикасы	321.066

9. ЧУУЛ. Нити өөрдилгенин күрүне үндүртүлгөндө болгаш орулгаларында эвилелдешкен республикаларның күрүне бюджеттеринде шийткелдерини 1961 чылда моон адаанда хемчөгөдөгү бадылаар:

- а) саарылгадан үндүртү талазы-биле кирилгелдер: РСФСР—32,7 хуу, Украин ССР—32,9 хуу, Белорус ССР—54,2 хуу, Узбек ССР—64,2 хуу, Казах ССР—100 хуу, Грузин ССР—80,2 хуу, Азербайжан ССР—70,5 хуу, Литва ССР—78,8 хуу, Молдав ССР—37,5 хуу, Латвия ССР—19,9 хуу, Киргиз ССР—96,0 хуу, Таджики ССР—94,4 хуу, Армян ССР—76,6 хуу, Туркмен ССР—100 хуу, Эстон ССР—55,9 хуу;
- б) күрүне күш-ажылы ажаалга кассаларының 1961 чылда салышкынар артымын өскөдөгү күсөл-биле күрүне чөшкенинги кириген түндүгүн болгаш 1961 чылда күрүне күш үндүртүп иштинки ойнашкынын чөшкенин таратканынын түндүгүн—50 хуу.

Киргиз ССР-ниң күрүне бюджетинде чондан олча-ажык үндүртүдөгү кирилгелерин 1961 чылда 100 хуу хемчөгөдөгү кылдыр бадылаар.

1961 чылда ССРЭ-ниң улус ажал-агынын хөгжүдериниң күрүне планы-биле баш үндүрүп көргөн хемчеглерин акшалаңдары хандыры-биле 1961 чылда эвилел бюджетиниң хөрөңгилеринде Казах ССР-ниң күрүне бюджетинге 931.575 муң рубльди болгаш Туркмен ССР-ниң күрүне бюджетинге 57.945 муң рубльди үндүртүп бөөр.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы Л. БРЕЖНЕВ. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ. МОСКВА, КРЕМЛЬ. 1960 чылдың декабрь 22.

СЭКП ОБКОМУНУ БЮРОЗУНДА

ОБЛХНЭ баштаар чериниң, коллективиниң, ында партия, профэвилел организацияларының кыйгырыына

Областың хереклекчилер нитилелдериниң эвилелини коллективини, партия болгаш профэвилел организацияларының школаларга шеф дузаламчыны күштөдирер дугайында областың болгаш Кызыл хоорайның бугу коллективтеринге, бугурутугенин база албан черлериниң партия, профэвилел организацияларына кыйгырын чуулаажып көргөш, СЭКП обкомунда бугуру ук кыйгырын чүүлдүг деп деткивишаан, доктаал үндүргөн.

Школаларга шеф дузаламчыны улам күштөдирер сорулга-биле школа бажырлары тударына, материал-техниктиг баазы тургузарына болгаш школаларының профессионал-техниктиг өөрдилгенин боттадырылыга шеф дузаламчыны күштөдирер дугайында областың хереклекчилер нитилелдериниң эвилелини коллективини, партия болгаш профэвилел организацияларының кыйгырын ажалчы чоннарым, кады ажал-агы артедилериниң кижигүнерини, бугурутугелерин болгаш албан черлериниң коллективтериниң хуралдарына калбаа-биле чуулаажып көрүп хандырыны база бо талазы-биле тодаргай хемчеглерин ажилдап кылырын партия хооркомунга болгаш райкомнарына база хооркуускомга болгаш райкуускомнарга СЭКП обкомунда бугуру хулаагын.

Кызыл хоорайның болгаш областың бугурутугелериниң база албан черлериниң бугу коллективтеринге, партия болгаш профэвилел организацияларына КЫЙГЫРЫ

«Школаның амыдырал-биле харылдазын быжыглар дугайында болгаш чуртка улус өөрдилгенин системаны улам ынай сайырадыр дугайында» Хөбүлүгү боттадырарының талазы-биле хоорайның школаларына шылаар шаа-биле дузалаарын күтүп, база шефтен турар №1 школаның байдалын өөрип көргөш, Тыва областың хереклекчилер нитилелдериниң эвилелини коллективин, партия болгаш профэвилел организацияларына школага практиктиг дузаламчыны дугайында айтырыны чуулаажып көргөш, моон адаанда хулаагын алган:

1. Областың хереклекчилер нитилелдериниң эвилелини бугурутуге черлериниң баазанын чети тургуушкан, ажилдаар черлерин тускайлаар болгаш өөнөкөгүлери бугурутугеге быжылап өөрдире-биле тускай өртемниглерин томуулаар.

2. Школаның өөрдилге кабинеттери, спортчу болгаш акт залын тургузарына аргөжөк чутула черлерин хандыры-биле школаның амы быжыгына немей кылдыр тудууну 1961 чылдың ийги кварталында кылып агаалар.

3. Өөнөкөгүлери бугурутуге өөрдилгенин аргөжөк чутула материалдары болгаш дерек-хөрөңгилерин садыг черлерини дамчытыр чет-чир санны-биле тускайлап тышка, дамчыдыр бөөр.

4. Өөрдилгеге ажилдарына техника талазы-биле бүтүн бөлөн чүк машинасын тускайлааш, 1960 чылдың декабрь айда школага хулаагын бөөр.

5. Областың хереклекчилер нитилелдерини эвилелини коллективини болгаш школаның сирый харылдазын быжыглар сорулга-биле дыштанылга кеежөөлөр, спортчу маргылдалары, өн-хуузуун ужуражышкынарын кады өрттирер болгаш лекциялары база илеткелдерин кылдыр.

Бистиң үлөгөрүнчү өөрдилгеге, хоорайның школаларына дузаламчыны өөртүп, школа дугайында Хөбүлүгү боттадырарына практиктиг дузаламчыны чедирин күштөдирериниң талазы-биле бодунга хулаагелерин алдырып областың бугурутуге, албан черлериниң коллективтерин, партия болгаш профэвилел организацияларының ОБЛХНЭ-ниң коллективин, партия болгаш профэвилел организациялары кыйгырып тур.

ОБЛХНЭ-ниң баштаар чери. Партия организациязы. Профэвилел организациязы.

100 хойдан 150 хураган

АК-ТУРУГ. (Телефон-биле). Чаа-Хал районда Ленин аттыг колхозтуң

1959 чылда ССРЭ-ниң күрүне бюджетиниң күүселдизиниң дугайында өткөттү бадылаар дугайында ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ДОКТААЛЫ

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Дээди Сөвединиң доктаадыры болза: 1959 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетиниң күүселдизиниң дугайында өткөттү чарыгдалардан орулгалар 36.153.705 муң рубль түгө алып турар кылдыр, орулгалар талазы-биле 740.145.132 муң рубль түгө болгаш чарыгдалар талазы-биле 703.991.427 муң рубль түгө бадылаар. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун даргазы Л. БРЕЖНЕВ. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун секретары М. ГЕОРГАДЗЕ. Москва, Кремль. 1960 чылдың декабрь 22.

СЕССИЯНЫҢ ДЕКАБРЬ 22-ДЕ ХУРАЛЫ

Декабрь 22-де хундускунуң 4 шакта Кремльдиң Улуг Ордунунга Эвилелдин Сөвединиң болгаш Националдар Сөвединиң каттышкан хуралы амыттыган. Эштер Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, М. А. Суслев, Е. А. Фурцева, Н. М. Шаерни, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Каллиберзин, А. П. Кирилло, К. Т. Маурув, В. П. Мжаваанаде оларны депутаттар болгаш аалчылар димиттиг адым чак-кашкыны-биле уткаан. Эвилелдин Сөвединиң даргазы депутат П. П. Лобанов даргаалаан. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынын оралакчысы, ССРЭ-ниң Курлааның даргазы депутат В. Н. Новиков дочу харыны бер-

КОЛХОЗ ДАРГАЗЫНЫҢ ЧАА ОРАЛАКЧЫЗЫ

Литва ССР. Зарасай районуң «Уж тайка» колхозунда чаа албан хулаагелени тургузуу—колхоз даргазының культура ажалының талазы-биле оралакчыны сонгаан. Ында школаның башкызы турган Н. Неюшкис ол албан хулаагелеге чангыс үн-биле сонугтурган. Чаа албан хулаагелени ол долузу-биле күөсөдүп кирбей турала, оң баштайгы ажал-херектери долуп келген. Чүгө-дээр бот-тымыгыр уран чүүлдүг коллективин быжыглар, чүгө аныктарын эвес, харын-даа улгады берген колхозчуларың безин культураут дыштанылазын организаастаар ужураут. Коммунист В. Неюшкис кыска хуусаа иштинде ук колхозтуң культураут амыдыралын чаа бугурутуге тургузуу шылаан-даа. Колхозка неделя санында-ла «бригадалар хүнү» эртин турар. Лекциялар үргүчү болур апар-

Районнарың колхозтары	Күүсеткен хуузу
Сүт-Хөл	120,0
Эрзин	116,7
Чаа-Хөл	110,0
Чөөн-Хемчик	82,8
Танды	60,0
Бай-Тайга	59,1
Кээ-Хем	56,4
Улуг-Хем	48,6
Били-Хем	35,3
Тес-Хем	30,0
Барыш-Хемчик	28,0
Совхозтар:	
«Өнөк»	180,0
«Элегес»	110,0
«Кызыл партизан»	105,0
«УТКА 25 чылы»	92,9
«Тийелгеге»	80,9
«Мейгерге»	65,0
«Барыш»	62,5

Декабрь 20-ге чедир дөрүктү кварталдың тракторлар септелгенин планын область 70,9 хуу, ооң иштинде колхозтарла 60,6 хуу, совхозтарла 94,2 хуу күөсеткен. Эрткен чылдың бо үезинде область тракторлар септелгенин квартал планы 83 хуу чедир күөсеттигиниң ап көргө, бо чылын темп оон оожум болуп турардыр.

„ИСКРАНЫЦ“ ҮНҮҮ ЭГЕЛЭЭНИНДЕН БЭЭР 60 ЧЫЛ БОЛГАНЫ

Ленинчи партияның тургустунуп турганының эге бажында

Орус социал-демократиянын хөгжүдөндө баштайы азы В. И. Лениннин айытканы ышкын, өңөшүнү үзгүчү эркин чүс чылым 90 чылдарынын ортасы эгинде добузган. Россияга марксизм чүсө ийитиле болганын агымдын энес, харин база хаанын Этуга, помещиктерге болгаш буржуазияга ууур демисежирде пролетариатты угауна болгаш талазы-биле чөлөз болу берген. РСДРП-ниң төгүзүгүнө чаа үс-социализмни ажалчын шимчээшкенине каттыштырының үзгүчү эргезе болган. Демисежир эгелден, Ол үе Владимир Ильич Лениннин ажал-чорудулазгы-биле шууу холболган.

Петербургка Ленинниң тургусканы «Ажалчы агымны хостаары дөш демисежир эгелден» чаа хевирини пролетариаттың тургусканын чүсүзгө эргезе болган. Демисежир эгелден, найсымаладың баштаары марксизм бөлүмүрүн чалгыс аай, ажалчы энес социал-демократтың организация кылдыр каттыштырган болгаш пролетариаттың агы демисежир удурун киргизген. Марксизмни мураккап ажалчы агымдын удурун энес бөлүмүрүнө пропагандалаары чүсүзгө ажалчы агымдын кылдыр сурталдаары чүсүзгө шилдегел болган. Петербуртуң «Демисежир эгелден» ажал-чорудулазгы бүгү туртка социал-демократтың шимчээшкенин алтып калбарырга күчүзгө ийгин берген. Ленинчи Эгелден ажал-чакылары РСДРП-ниң 1898 чылдын мартта болган I съездини белеткээрине эгелесек болган.

Ыңчалзакко I съезд партияны тургузуу шыдааан, РСДРП-ниң иштинге тыптып келген «экономисч» уланымшыкына удуру хемгерел адынаан. Оон ангыла, съездиниң соон дарый доран-на каргыс шагдааларын дошуураалың үзгүчү эргезе, ол дошуураалар социал-демократтың организацияларга салынарыкыны болгаш суларашкынарың күштеринген.

XIX чүс чылдын төңүзүндө орус социал-демократтарың арзында идея талазы-биле чүсүрүскө, организа-эс талазы-биле сайдаары коруктуу байлашы турга, чалгыс аай марксизм партияны тургузуу алдыры оша берге турган. Бирги черегини согулгазы болза пролетариатка буржуаз идеологиянын тараккалыгы, политиктиң демисежир болгаш төртүтүң, оң пролетариат партиянын удураалыкы болуу «экономисч» оппортунизм чыла шаваары ол бооп турган. Оон ийик, дүмүчк бооланары болгаш бөлүмчү чорукту ажал эртери, партияны революцую марксизмни принциптерине үндөзгө, идея болгаш организация талазы-биле сыйры каттыштырыны челин алдыры эргезек чутуга турган. Ол согулган күссүдөр дөш демисежирини үзү Ленинге болгаш оон талазакчыларга ошаанкан.

РСДРП-ге «экономисч» тыптып кээт турганынын эгинде В. И. Ленин Сибирь шылуңгезине турган. Ажалчы шимчээшкенине хамаарыштыр «экономисч» үзгө-болгаштарын бижик каан «Кредо» деп баа чалының документини аналган А. И. Ульянова—Елизаровадан алагаш. В. И. Ленин орус болгаш делегей социал-демократиянын хураалында оппортунизмге кам-хайыра чок дайынын чарлаан. Шылуңгези тургаш чүсүзгө Ленинге-де Ленин «экономисч» агы талазы-биле ужуру-узганы сайдала илереткен болгаш политиктиң нити орус солунун дузазы-биле марксисч партияны тургузуу дугайында болууну алаарың планын ажалдап кылган.

Сөзүндө барган, «Чүдөн эгелден» база «Чүдү кылдыры» деп Ленинни ажалдаарга улаң делегерге сайдыратканын ол планын өзүзгө алдыра, ажалчы энес марксизм солуну тургузуу партияны тургузарына кол эвено болган, оң идея-лик болгаш организастыг төвү бооп турган. «Солун» чүгө коллективтиң пропагандист болгаш коллективтиң агитатор болуу эвес, харин база коллективтиң организастыгы болуу—деп, Ленин бижээ. —Шак бо сөзүндө айткан чүгө холбаштыр алдыра оңу туттунуп бедир турар бажыны долгандыр кылмы каан болгаш тус-тус тудугуларынын арзымыга артыжарын чингедер, ажалды хуваажыра база организастык күш-биле чедиң алдырган түнелдерини үндө-рөз оларга дузаалар тудуу алааштары-биле демисежир болуу» (Чогаалары, т. 5, арн 10).

Партияны солунуну дузазы-биле тургузуу алдырың Ленинниң паны дым оңагы шынарды болгаш дим план болган. Барың Европаның чурттарында ажалчы партиялар буржуаз революцияларын соода, буржуаз-демократтың хостагаларың байдалында тыптып кээп турган болгаш ажалчы профвеледерден өзү үнүткен келген деп чүс биядыгыр болгаш. Хааның монархиянын дерзин чоруу денел тургаш Россияга болза ол бугу байдаларын ажалчы энес солун соода турар узуруду чүгө оң дузазы-биле ажалчы агы болууну тускайлаң политиктиң партияны тургузуу ап шыдаар турган.

В. И. Ленин болза «Искра» деп аттыг марксисч нити орус парлаган организмиде ийдегил сорук кыркычиз, организастыгы болгаш редактору болган. 1900 чылдын эгелден, шылуңгезин хузаазы төнөргө, Ленин солуну херек кырганы организастык киргизген. Ол согулга-биле Ленин Россиядан өзгөн каш хоораларында чорудулаң, тургустунуп органианы харылаадырың дугайың чер-черини социал-демократтың удурун алган. Солуну даштыкка, «Чүдү» ажалчы хостаары бөлүктүң кем-жигиңерини киржилгези-биле үндө-рөз деп шитиривер. «Искра» бүгү ажал-чорудулазгы Ленинниң удурутулазгы-биле бооп турган.

«Искра» баштайгы дугайы 1900 чылдын декабрь 24-те үнгөн. Ол болза РСДРП-ниң тургустунуп турганынын төгүзүндө шыларганай болуушукту, Россияга марксисч пролетариаттың идеалы болгаш организастыг чалгыс эвин белеткээр талазы-биле план өзүзгө, хун үр-

гүчү ажалды эгезе болган.

«Искра» үнелен чөлөс ужурудузгө хамкыкты мурункуа чүдөзгө эргезе, ажалчы шимчээшкенине марксизмни теориянын ролон оң белек көдүргөндө, пролетариат партияны идеологту үндөзгөндө ажалдап кылганымда болур. Солунун арнынарыга «экономисч» оппортунизм үргүчү сойгалалды, делегей революциямы-биле олардын дорт харылааы илеретинип турган. В. И. Ленинниң «Искрага» болгаш «Хаяа» деп сеткүдөгө парап үндүрүп турган чүдүлерини философияны болгаш экономиканы эң чүгула айтырылары салдынын база шитириверткин, буржуаз-помещикчи тургузууну чоңа удуру-узганы хандыр илеретинип, революцияның теги боолу пролетариаттың төгүзүп чагай хузаалың бугу тала-биле үндөзгөндө турган.

«Искра» социал-демократтарын «чонуну бугу агымдарынын иштинге кирерин», кызгаар чок хааның эргө-чылгырны дүжүр болгаш демократтыг хостагаларын тургузуу дөш революцую демисежир массалары белеткээр кыгырып турган. Ажалчы агы чүгө чоңуңу революцияны чорутуу турла демократия дөш мурункуа демисежир, ажалчы чонларын өзүзгө баштыкчы боуу бээр деп чүдөн солун тайылбырлап турган. Ажалчы агым политиктиң демисежир алаактырып чарактырып турган «экономисч» дүмүчк бооланары чорун сойгалалышаан, «Искра» демократия, социализм дөш демисежир согулгаларын шын бияды алдырың өөрдөп, пролетариаттың хостагалың шимчээшкенин бугу делегерге төгүзүп ужурудузгө тодаралып тайылбырлап турган.

«Экономисч» болгаш бершейичи чорукка удуру чалгышы чок демисежирини, Ленинчи «Искра» марксизмни үндөзгө чүдүлерин камгалган ал, ол чүдүлерин ажалчы шимчээшкенини чаа негелдерине таарышты чогадыкчы өзү-биле хөгжүдүп турган. Ол чорук пролетариат партия дугайында марксисч идеяларын хөгжүдгөндө, оң программаның болгаш тактикаын ажалдап кылдырыңа тодаргай-биле илереп көзүзгөн.

«Искра» редакциянын ажалдап кылганы РСДРП-ниң программанын төлөвиле буржуаз-демократтың эргелдене-ла үнелен, социализм революциямында үнелен ажалчы агымнын негелдерин тайылбырлап көргүскөн. Ол болза Марк биле Энгельстин «Коммунист манифестин» соода пролетариат партияга ажалдап кылган эң шыларганай программаның документ болган. РСДРП-ниң программаның төлөвиле ажалдап кылдынын турда редакциянын кемжигуңериниң арзыны тыптып келген чиди маргаладаарын ажал эртери ужуру Ленинге таварышкан. Ол маргаладаар болза пролетариат диктатураның дугайы, тараачыларың канчаар көөрү, партияны агы талазы-биле составын тодаралды дөш ишкын, өске-лаа ындыг чутуга айтырылгара бооп турган. Бүзүрө чок болгаш чалгыла-чак чорун көргүзүп турган Плеханова чүрүштү Ленин партияны программанын төлөвиле-негелдериниң диктатураның негелдене-ла кирерин чедиң алган; программаның бугу-ле агарары кезең В. И. Ленин ажалдап чогааткан.

РСДРП-ниң II съездинде хузаалың алдынан Искра программа шагыңын шылаадың чедиңкириңи шылаң үнгөн болгаш. Барың-ла ийи оң хайышкының чыдырын дүрүзүлдө ол программа хааның өзүзгө болгаш программаны дүжүр окчулар дөш болууну тыптып Ленинде демисежир Россия пролетариатынын дайынын тугу болуу күчүзгө идея-лик чөлөс бооп келген.

Чаа хевирини партияны тургузууга «Искра» теоретиктиң дүрүзүлдү В. И. Ленин 1902 чылдын мартта параттыгың үнгөн «Чүдү кылдыры» деп номга таялган. Ол номду В. И. Ленин ажалчы болгаш революцую шимчээшкенин үндүрүчү күжү болуу партия дугайында өөрдөгини үндөзгөндө хевирлеп тургускан, оң согулгаларын болгаш тургустунуп оруктарын тодаргаллаан. Мурунчкы теория-биле чөлөсөнгөн партия чокка ажалчы агы капитализмниң кичи-бегин үзгө шал, социализмни тыптып келген чедиң алдыры Ленин ийергүскөн. Ол Ленинни номналды бугу чурттарын ажалчы болгаш коммунист шимчээшкенин практика-лык бадматка көргүскөн.

Партияны чүгө идея талазы-биле эвес, харин база организастык талазы-биле сыйры каттыштырынын шитириверт ролы Ленинчи «Искрага» хамаарышты турар. Болууну ажал-чорудулазгыны баштайгы бажынарың дугайың солунуну редакцияны Россияга ажалдап турган агенттериниң четкинең дайың турган болгаш олардын дузазы-биле РСДРП-ниң барык бугу-ле комитеттери-биле болгаш бөлүктөрү-биле сыйры харылаады тургузуу ап турган. «Искра» чер-черге сурталчы болгаш организастык удуру ажалчы чорудула турган агенттериниң арзыны профессионал революцуюлар И. В. Бабушкин, Н. Э. Бауман, М. Г. Кржижановский, П. А. Красков, М. И. Калинин, П. Н. Лепешинский, М. М. Литвинов болгаш өске-лаа хей-хой кижилер турган. Чер-черин партия организастыгынын амдылары союнунын арнынарыңа калбаары чырымтынын турган. Ол бугу болза чуртта социал-демократтарын ажалдап, «Искра» долгандыр оларын сыйры каттыштырыңа таарымчалыг салдыры көргүзүп турган.

Чер-черин социал-демократтың комитеттерин бажыларыңа, дүмчү бооланары, бөлүмчү чорук-биле олардын демисежир удуру салымшыкы болза В. И. Ленинниң организастык айтырылгара хамаарыштыр болган. Олардын болгаш чагаалары Ленин организастыг согулгаларымы дугайың ийик чагаалыңда—В. И. Ленин социал-демократтың организастыгынын структура-тургузууну бирде-бирэ чокка ажалдап кылган,

оларнын эрге-хузаалыңерин болгаш согулгалары тода кылдыр көргүскөн. Эриң «Искра» үнелен-де Ленин партияны төп органианы-биле чер-чер комитеттериниң арзыны харылаааларын тургускан болгаш бундукчуларын национализмге удуңмас согулуу таварыштырган. Ленинчи организастыг план РСДРП-ниң чер-чер комитеттериниң структура-тургузууну болгаш социал-демократтыг ажалды арга-методтарын өдө тургузууга үндөзгөн болган.

Партияны II съездини херек кырганы белеткен турда, «Искра» организастык хузаалың оңа тодаргай-биле илерез. Съезд дөш демисежир солунун Ленинге баштаган редакция Россиянын социал-демократтың организастыгынын «Искра» талазыне чаалап алды, ажалчы агымны организастыг комитетти тургузуу чорукту хандырды. Ол согулгалы ботандырары ажалчы удуру бергелер-биле капсырлашкан. «Экономисч»-биле искрачыларын тудуушкынары чер-черде социал-демократтың комитет бурзуу дөш, организация бүрүзү дөш кылтып үнүп турган.

«Искра» кайгамчык удуру күжү-инишкенин чедиңкириңи дооузуга, Укуктел чок туттуруушкынары болгаш оппортунист илеттериниң удураалышымын тургалож, Организастыг комитет РСДРП-ниң II съездин чыдаарың талазы-биле ажалчы удуру ажалды чоруктан. 1903 чылдын эгезинге чедиң чер-черин социал-демократтың организастыгынын дика хей нуруузу «Искрага» каттышкан болгаш оңу болууну үндүрүчү органианы кылдыр чарлаан.

РСДРП-ге Ленинчи-искрачы уланымшыкынын тыптыгың чөлөс «экономисч» туюлуга чедиң чыла шапканы ол болуу эвес, харин база бистин партиямын оң согулгалы бугу хөгжүдгөндө чагай салдыры көргүскөн.

Чаа хевирини партияны тургузууга II съезд «Искра» ажал-чорудулазгыны бели-биле үнелен болгаш оңу партияны төп органианы кылдыр бадмалаан. Ол болза Ленинчи «Искра» агы-хавызында төлөпкө үнелен болган.

«Искра» баштайгы дугайың үнүгөн үнелен бээр алдан чыа эркен. Төгү болза Ленинчи солунуну идеяларын болгаш ажал-херектериниң удуру чагайын бадматка, бистин партиямын болгаш оң парлаганзын ажал-чорудулазгыга оң үнелен чөлөс ужурудузгө көргүскөн. «Искра» революцую чачычаларын Россияга буржуаз-помещикчи тургузууну дүжүр дөш ажалчы агымны хостагалың демисежир чорудулазгында большевикчи паралага хөгжүткөн; ол чачычалар РСР-де социализм болгаш коммунизм тургузуушкуну чоруп турла удуру байлакшың көвүздөн. СЭКП-иниң паралагы болгаш ажалчы партиянын паралагы болгаш депшилектин, ханы идеялы болгаш шычы паралага делегерге чок. Демисежир коммунист паралазгы болгаш шаның күчүзгө күжү, тайың, демократия болгаш социализм дөш демисежир удурунун күчүзгө чөлөсө ол.

Бистин партияны болгаш оңу паралагымы чыл келген тудум-на, улаң өзүзгө турар. Паралага болгаш ала пропалагымын бисте бугу хевирини чагай согулгага—ажалчы чонларын коммунист кижилдигезинге, тайымын болгаш удуруларын арзында найырады бажыда-рыңа чалгырткан.

Бистин паралагымын удуру күжү—марксизм-ленинизм, коммунизм Ленинчи РСР-ге болгаш бугу делегерге тыптыгың херезин шычы чорукта. Ол шычы чорукка бистин паралагымы XX чүс чылдын эгезинде, Россияга коммунист партияны тыптып турганынын эге бажында төртүтүгөн Ленинчи «Искрадан» өөрүңи келген болгаш өөрүңи турар.

А. КОСТИН, төвү эртериниң кандадымы.

13-кү номер

ПОШКАРА-ОЛА (СЭТА). Облестың «Марийская правда» солунунун редакциясына почтачы элдегил чедирилгени эжелген. «Искра» солунун 1901 чылдын декабрь 20-ле алды арнынары кылдыр үнгөн 13-кү номери ол чедирилгеле бар болган. Ол номерте В. И. Ленинниң «Чыскаалдар эгелден» деп чүдүзгө парлаан.

Марийниң савызы комбинатынын техник директору, ам Волжск хоорайда чурттап турар И. Малахов Ленинчи искрачы ол номерни редакцияга чоруктан. Оң чутугааны болза:

«Искра» солунун бо номерин 1944 чылдан бээр шыгжак келген кижиле мен. Ала-чурттуң Удуру дайының чыдырында 40-ти армяның политиктиң агитация болгаш пропаганда талазы-биле удуру инструкторунга ажалдап турган мен. Политиктиң, дивизионларын агитаторларынын семидарын чорударын белеткен турган. Ол-ла армяның лектору, шавында Свердловскиниң куруне университетиниң башкыы чоран мээр экин Александр Алексеевич Ковалев семидарга ажалчалары-биле «Искра» солуну менээ берген, боду мурунку одуржуге чоруктан. Ол-ла хун Ковалев өлүктен болгаш Румынияның Кымдуулуң хоорайында оңу орунку шутканы, Ычангаш ол солуну менээ артып калган чүве.

Солунун савызын-лаа, бижимеди-лаа үрелбөн, эки шыгжатын чоран болган.

Пес-таавылың крайда

ИВАНОВО (СЭТА). Ында областтың чурт-шичиле музейинде «Искра» бистин крайымын деп делегерге ажалчан. Ленинчи даалзының өзүзгө Иван Васильевич Бабушкинин бижээни «Иваново-Вознесенский ажалчы агымнын камгалары» деп чүдүзгө току номерте капсырланы солуну болгаш өске-лаа төгүзүп материалдарын көрүчүлөр удуру согулга-биле көрүп турарлар.

Нити орустун марксисч ажалчы солунуну баштайгы номериниң үнүгөн хунуңден бээр алдан чыл болган оюнга турсаактан делегерлериниң областтың болгаш фабрика-зауд библиотекаларында база ажалчан.

Москва университетинде

МОСКВА (СЭТА). Ленинчи «Искра» солунун баштайгы номериниң үнүгөн хунуңден бээр 60 чыл болган. Москваың М. В. Ломоносов аттыг куруне университетиниң журналистика факультетиниң Эртем чөвүлениң декабрь 21-де болган байырлаады хуралы бо кайгамчыктыг хунге турсаал болган.

Хуралга «В. И. Ленин—яниги орустун баштайгы марксисч солуну—«Искра»» организастыгы болгаш редактору, «Искра» орус организастыгынын ажал-чорудулазгы болгаш марксисч партияны тургузууга оң ролу» деп илеткелдерин аңаа дыңзаан.

Лейпцигке «Искра» баштайгы номерин канчаар парлап үндүргөн дугайында Лейпциг университетиниң доцентин В. Янелин илеткен база нөмчү дыңнаткан.

Солунун номерлерин, Ленинчи чүдүлдерин чурукка тырттырган бижимедерин болгаш өске-лаа материалдарын делгезе делегерге хурал болуп турда ажалчан.

«Искра» баштай парлаан черде

Ленинчи «Искра» баштайгы номерлерин парлап турганы-биле холбашкан төгүзүп черлер Герман Демократтыг республикада бар. 1900—1902 чылдары В. И. Ленин Мюнхенге чурттап тургаш, «Искра» солуну үндүрүп тургаш, Россиянын социал-демократтың ажалчы партияның II съездинге белеткелди чорудуп турган. «Чүдү кылдыры» деп кайгамчыктыг нөмү Ленин Мюнхенге бижөө.

В. И. Ленинниң революцую ажал-чорудулазгыны, «Искра» парлап үндүрүгөнгө оңа холбагалды чер—Лейпциг хоорай. Ол ам Герман Демократтыг Республиканын удуру уагырлау болгаш культуруга төптөрүн бирезең.

Россиянын ажалчы агымны болгаш революцую шимчээшкенине үнелен ханмас ужурудузгө бир удуру болушукун Лейпциг хоорайга болган. 1900 чылдын декабрь 24-те «Искра» бирги номери аңаа парлаттынын үнгөн. Декабрь 14-тен 23-ке чедиң Ленин Лейпцигке тургаш, ол бирги номерин үндүрүгөңе шуут кирешкен.

«Искра» парлап үндүрүп турган бажының дилеп тывары делегерини ийги дайымы дооузлган сонда эгелден. Немед ажалчы шимчээшкениниң хоочун кирдикчиң Макс Пуришвидтиң саятышыкынын паралага 1954 чылда үндүргөнгө ажалчы-биле «Искра» баштайгы номерлерин парлап турган бажының илереди тыпкан. «Арибтертунциейн» (Ажалчы спортчу солун) деп солунуну типографияның «Искра» баштайгы номерлерин парлап турган. Ол болза ажалчы спортчу солунуну редактору турган немед социал-демократ Герман Раунун типографиязы болуп турган. «Искра» баштайгы өрүктүзү пошма социал-демократ Иосиф Блюменфельд турган.

Герман Демократтыг Республиканың чазанын шитирипн өзүзгө «Искра» типографиязы деп музейин Герман Раунуну типографиязы турган бажында организастыг. Музейин Лейпцигтиң хоочун кезеңде удуру эвес чалгыс күзү бажында тургускан. Музейин ажалчы дымча деп бижөөң. «Бо бажында 1900 чылда В. И. Ленинниң тургусканы «Искра» солунун баштайгы номерлерин парлаан. Ол солун В. И. Ленинниң удурутулазгы-биле большевик партияның организастыгы болгаш идеологту каттыжышымын белеткөөң.

Совет улусту күш-ажылче улам сорук кирип турар

Кызылдын медицина училищезиниң 2 сургуулу О. Канзан-оол СССР-ниң Дээди курузуунун сессиянын материалдарын бодунун өөрүңге нөмчүп Советиниң берип турар.

«Большевик» колхозта

Коммунист болгаш ажалчы партияларның төлөкчелериниң Москвага болгаш Чөвүлел хуралының Медегелин болгаш Кыйгырынын танышкан база СССР-ниң Дээди Советиниң чаа ажалчы сессияныга холбаштыр Чөө-Хемчи районда «Большевик» кедээ ажал-агы артыгың колхозчулары улаң чүтүзүп ажалдап турар. Колхоз чарачын дөш каргазы Куулар Шулууну дыңнатканы өзүзгө, ол дугайында маңа чамдык чижестерини көргүзүп болуу.

МЕХАНИЗАТОРЛАР. Келер чылдын тарылганына чалгы болгаш бүсү чер аңдырылганы-биле 1370 гектар шөлдү белеткөөң. Кызыл-тас болгаш чинге-тарга культураларынын урунун четчи, ийитиңи-биле 162 тоннаны арылгап турган. Ам сула болгаш арбай үргезинерин белеткеп турар.

Техника септелгелери база багай эвес организастыгынын турар. Бо хунуңде «ДТ-54» маркалыг 5 тракторлар, 4 саялкар болгаш тракторну коюлугту 2 андазынары септеттиген.

МАЛЧЫНАР. Бо хунуңде чедиң кыштагаларга 300 ажалчы тонна ситен, 200 хитер тонна саан, малдын өске-лаа черини сөөртүнгөн.

Малдын агы байдалы хур, шөөр малдын ийги олдаашкыны массалап эгелден. Чүгө декабрьда безин 450 кой төрөөң, хураганы менди.

ТУДУЖУЛАР. Чуртталга бажынарың тударың айтырын колхозта ам бүрүн шитириверттиген. Чаа чылда колхоз 250 олуттуг алаб, сүт-бараан фермазына 150 ийик (механизастаан) кажаа, малчынарыга 10 бажынары кылды.

Бо бугу тудугаарга 4500 кубометр ыш херек. Оңу чотуру өйдө белеткеп алмы дөш бригада кызмак ажалдап турар.

Чаа чылдын тудугларына

ХАНДАГАЙТЫ. (Телефон-биле). Чаа чылдын үшкү чылында «Коммунист орук» колхозтуң тудут бригаданынын мурунуда чутуга согулгаар салдынын турар. Чаа чылда тудугларың хей нуруузу фермаларга улаңдыр көрдүнгөн.

Бо чылды чедиң кылдырмаан малчынар чурттаар 32 бажынарың арышаала, кладованың өске-лаа делрилгени четкелер. Ол ышкын малчынарыга чаа 15 чуртталга бажынарын немей тудар. Фермага тусай библиотеканы кызыл булун тургузуу бажынын кылды. Малдын өздүзгө холбаштыр 1000 хойга чаа кажаа база кылдынан турар.

Канды-даа ажал-херектиң чедиңкириңи болуу кызмачылыг болуу делгелден болгаш организастыг удурутулгада кол хамаарың. Бригаданың агы кичээлге 1500 кубометр тудут мажын белеткөөң, оңу шуптуу хамаарышкан тудут участоктарына сөөртүп алдырыңча улаңган

Чаагайдылганың планы

АРЫ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Коммунист партия болгаш Совет чакат ажалчы чоңуң материалдуулуругү денелени улаң байлакшыдың чаагайдың дөш чутуга ийитгөнгө салып турар. СССР-ниң Дээди Советиниң VI сессияныга көрдүнгөн 1961 чылдын Куруне бижээди болгаш улус ажал-агынын хөгжүдгөндө удуру планы ол дугайын улаң-на тодаргай херечилеп турар. Аңаа хамаарыштыр өвүр районда «Коммунист орук» колхозтуң даргазы эш А. Шаалының редакцияга дыңнатканы болза:

— Дээди Советтин сессиязының шитиривертөөң ол чутуга, бугу делегерге удуру ужурудузгө агым-рылгарын бистин колхозчуларымыс радио дамчыштыр дыңзаан, күш-ажылчы улаң сорук кирген сеткил ханымшыкы-биле демделеп турар.

Артың бугурудегиң агы кол адыры мал ажалчыне кичээлге ийитгөнгө турар. Кышка белеткелди эки организастыгында малды агы байдалы хур, чаш төлү база менди болгаш эки дортуу турар. Чыжаа, мурунчкы малчы эш Кенден бо чылды боштайгы олдаашкы-биле төрүүр 100 хойга ошааттыр 120 дугаганын алган, ам ийги эгелчөтүн даргазы эш А. Шаалының редакцияга дыңнатканы болза:

— Дээди Советтин сессиязының шитиривертөөң ол чутуга, бугу делегерге удуру ужурудузгө агым-рылгарын бистин колхозчуларымыс радио дамчыштыр дыңзаан, күш-ажылчы улаң сорук кирген сеткил ханымшыкы-биле демделеп турар. Артың бугурудегиң агы кол адыры мал ажалчыне кичээлге ийитгөнгө турар. Кышка белеткелди эки организастыгында малды агы байдалы хур, чаш төлү база менди болгаш эки дортуу турар. Чыжаа, мурунчкы малчы эш Кенден бо чылды боштайгы олдаашкы-биле төрүүр 100 хойга ошааттыр 120 дугаганын ал

Гектардан—300—400 центнер ногаан масса

Кукурузаның дүжүдүн бедидериниң, бот-үнезин чигедириниң курлавырлары

Областың ажил-агыйларына 1960 чыда кукурузаның тарылга шөлдү 11760 га азы эртең чылдагызын-дан 3000 га хей болган. Бо чылын 100 тонна хире кукуруза сизюу салдырган.

Кукуруза—өскө култураларга бо-даарга, гектар бүрүздүн каш катап х-й чени берип шыдаар култура болур. 1960 чыда өвүр райони-нун «Торгалы» колхозунга 110 га шөлдү гектар бүрүздүн 350 центнер ногаан массаны алган. «Межегей» совхозтуң кукурузачызы эш П. Пикало база ол хире шөлдүн гектар бүрүздүн 366 центнер, ол совхозта эш В. Копылов 86 га шөлдүн гектар бүрүздүн 501 центнер ногаан массаны дүжүдүн алган. «Кызыл партизан» совхозтуң кукурузачылары оон-даа бедик дүжүттөрүн алганнар. Чижээ, агроном эш Е. Казанованың удурткан 99 га участогун гектар бүрүздүн 700 центнер дүжүт алдырган. Кукурузачылар Ф. Федорев, Н. Федосенко олар боттарың кукуруза тараан участкаларының гектар бүрүздүн 500—597 центнер ногаан массаны дүжүдүн алганнар. Оон ынай бир гектардан-на 300 центнер дүжүт алган кукурузачылар өскө-даа ажил-агыйларда бар.

Кукурузаның бир гектарындан-на 300 центнер ногаан массаны алмыр дөргө, 4—5 муңдан азыш өскө чем-ге бедик единназы болур, ыччаарга суланым бир гектарындан 15 центнер тараа дүжүдүн алган болза ол саваңы-биле кады 1800 центнерге единназындан ашпас болур. Чаңгыс чөлдү тарымал сизгенниң бир гектар дүжүдү 30 центнер турда, ол чүгө-ле 1500 центнерге единназы болур. Областың хөй-хөй ажил-агыйлары чылаар үнген сизген шөлдөрүнн болгаш сизген өскөн олар черлерин гектар санындан 300—500-тен ашпас центнерге единназы алган. Ыччангаш кукуруза сулага болгаш тарымал сизгенге бодаарга 2—3 катап хөй, а сизген кезер черлерге болгаш оларга бодаарга 10—13 катап хөй чени берип турары ол-тур.

Кукурузаны өстүрериниң чыргыдаллары улуг болжак, оортан кылган мал чөмөрүнн бот-үнези өскө култураларны өстүрүп турган база чылаар үнген сизген шөлдөрдүн алган чөмөрден чик болуп турарын дүржүлгө көргүзүп турар. Чижээ, 1959 чыда областың совхозтарына сизген кезер шөлдөрдүн бедиктен центнер сизгенниң бот-үнези 12 рубль 48 копейка турган бола, центнер кукуруза сизюунүң—чүгө 3 рубль 27 копейка болган.

Чемгерилге единназына санаарга центнер сизгенни бот-үнези 24 рубль 96 копейка болура бола, а центнер кукуруза сизюунүң 18 рубль 35 копейка, а 1959 чыда кукурузаның ногаан массаның ортумак дүжүдү 300 центнер хире болган. «Кызыл партизан» совхозта—9 рубль 20 копейка болган. Областың ажил-агыйларына өскө култураларны өстүрериниң мынд чик өртектиң мал чөмөрн адырмаан. Ыччангаш бедиктен областың байдалдарына мал чөмөр култура болуп кукуруза га санындан чүгө хөй хемчөздүг өскө чөмөрн берип турар өскө, харын оон-биле кады сүт, эйт болгаш мал ажы-каны өскө-даа продуктуларын бү-дүрүнн көвүдөдирине, бот-үнезин чигедирине кончуг чугула эл чик өртектиң мал чөмөр болур.

Тываның чамдык ажил-агыйлары мал чөмөр култураларнын тарылгаларына калбартырынын арга-биле мал чөмөрүнн бүдүрүнн көвүдөдирине ажыкты улуг тарылга шөлдүг өскө болган учуруда областың колхозтарына болгаш совхозтарына кукурузаның бот онза чүгүдү улуг учурудузду өтүп турар мал ажылын чөмөр-биле хандылар төлөдө, тарылга шөлдүн гектар бүрүздүн хөй хемчөздүг, чик өртектиң чөмөрн алыр чугула. Бо сорулганы шийт-пирлеринге улуг курлавыр кукуруза ол болур.

Ыччалжак ол курлавыр өскө ажилаттырмай турар. Хөй-хөй ажил-агыйларда кукурузаның дүжүдү өң куду болушаан. Чижээ, 1960 чыда Бай-Тайга, Таңды, Чаа-Хөл, Улуг-Хем районнарының колхозтарына кукурузаның ногаан массаның ортумак дүжүдү 100 центнерден ашпаан, а «УТКА 25 чылы», «Барлык», «Элегес» совхозтарга — 26—64 центнер болган.

Кукурузаның куду дүжүттү болуп турарың кол чылдаганы ол култураны Тываның байдалдарына бедик дүжүт берип шыдавазында өскө, а чамдык черлерде малдык быжык чөмөрүнн тургузарына оон улуг ажыктын чедир үнелесө чорукту аламчылашпаан, кукурузаны өстүрериниң агротехниказын каржы-зы-биле үрөп, ажил-агыйларда бар төдө ажил-агый машиналарын оун тарып, сайырадып ажилдарына кончуг багай асылган турарында.

Кукурузаның бедик дүжүдүн алы-рының болгаш кукуруза сизюунүң бот-үнезин чигедириниң кол чүгүдү бола, оон өстүрериниң бүгү ажилдарын механизастары, чөмөр-чөмөр байдалдарына таарыштыр агротехниказы чорудары болур дээрин муракчы ажил-агыйларын ажилын дүржүлгө көргүскөн. Бо дугайында «Кызыл партизан» совхоз-туң кукурузачыларынын ажилын чижекке көргүзүп болур. Ында кукуруза өстүреринде өскө-харымысалга чорукту узуткаан, доктаамал эвонларын тургузаан. Хөргүзүп бедиктен кезинден азылаш дүжүттү ажаап алырына чедир бүгү ажилдары механизастаан, ыччангаш кукуруза улуг күш үнө эл берге култура өскө аларган. Бо совхозта кукуруза өстүрериниң агротехниказын улуг агроном эш Дорхов болгаш кукурузачылар боттары тус черин агаар-бой-дус байдалдарына таарыштыр ажилдап кылганнар. Чижээ, совхоз-туң бедик дүжүт алган бир кукурузачызы эш Федосенко кукуруза тары-рып участкату шып шийли алы-рыңче улуг кичөөнгерин салган. Мурнуу-чөң талаже ийленчек, эки чымычал, эленинелчек чик хөргүзүп кукурузаны ол тараан. Ол дөргө 1959 чыда чымыч аңдарган чер болган учурунда хөргүзүп өлкөшкы болгаш чөмөрнн бүдүмөдөрнн сизирип мөңдөөрүн хандырган.

Чымыч ол участка өлкөшкы ба-зылары-биле эрте илиртерешкиниң чоруткан, а тарылга мурнуу чымыч-ла лушенини, илиртерешкини болгаш таптап базырышыкны чорут-кан. Тарылганы майнын сөөлүгү оң хонунда дөргөлчүн-уялаңчак арга-биле чоруткан. Бир уяга 2—3 үр-езин дүжөр кылдыр тараан. Үр-езиннн чажарының мурнунда кургаг өм-биле дозуннадырып хораннаан. Участокта бөк-түштер чок, арыг болган учурунда тараан соон дарый илир-төшкни чорутпай, үнүштер көстүп келгениниң сөөлүнде илиртереш, а соон соонда культиватор-биле оду-руглар аразын 2 катап сайырадып ажилдаан. Одуруглар аразын ажил-дап кыллары-биле кады бир-уга ми-нералдыг чөмөрчидилгелер-биле ийн удаа немелде чөмөрчилгени чоруткан. Аммиак холумактыг шүүнүң, супер-фосфаттын болгаш калийиң дүстүк холуксааларын баштайгы чөмөрчл-гедө бир гага 80 кг, ийн дугаарында 40 кг кылдыр төккөн. Үнүштеринн эер үезиниң төңчүзүндө кукуруза-нын уну 2,5—3 метр четкен болгаш оларнын чамдыктары 2—3 мочак-тарлыг апарган. Ажаап алышыкны кукуруза ажаар комбайнар-биле сентябрь 11—16 хүнеринде чорут-кан.

Хөй-хөй колхозтарда, совхозтарда кукуруза эвонларын өсү барымда-лап органиастап, оларнын удурткучуларын чылда каш катап солуп, өскө-харымысалга чок чорукту болдуруп турары-биле моон соңгаар эштежи-ктерин, телеграммаларын болгаш чедирилгелерин садал чокка чедир-бишаан, чөм-биле беседаларын, номчулганы ол үргүлчү кылып чоруту.

Оон-биле кады бистин бо комму-нист почтачывыс совхозта партия органиастааның ийдепкейи агитаторларының бирээси.

М. ХЕМЕР-ООЛ.

1961 чылдың январь 1-де Совет Эвилелерге акша солушкунуну эгелээр. 10 рубльдин ортуңа чаа акшаны бир рубльди бээр. Оон-биле холбаштыр баранарга болгаш өскө-даа үчүлдерге өртег база он катап эвээжээр.

ССРЭ-ниң Кургане банкында акша солушкунуна белеткелер дооступ турар. Муң-муң автомашиналар, поезилер, самолёттар Совет Эвилелениң бүгү девискээрлерине чаа акша бистилтерин болгаш металл чоостарын тарадып чедирип турар.

ССРЭ-де акша солушкунун 29 муң черлерин органиастаан. Эң ырак болгаш чедери берге черлерге акша солушкунун 250 көжер пунктуларын ажыткаалар, олар самолёттар, вертолёттар-биле, шаңкаан ивнер болгаш митар-биле акшаларын чедирерлер. Ховуда кадарчы, тайгада ачы бурузу акшаны солуп ал болур. Акша солушкуну үш айлар иштинде үргүлчүлээр.

Чурукта: кассирлер Лев Архипович Зеванин (солгай талазын-да) болгаш Иван Наумович Петрунин олар чаа акшаларын чорудары-биле ораап белеткеп турлар.

СЭТА-ның фотохрониказы.

АКША СОЛУШКУНУНУҢ БУДУУЗУНДЕ

Почтачы

«Барлык» совхозтуң Аксы-Барлык участкада эш Сайын-Херел—ында почтачы. Оң барбас фермазы, бригадазы, кирбес бажыны чок. Ажилчынар оң келрин кезеде күзеп турарлар. Ажилчынарнын солунарын, сеткүдөрүн, чагаа-бижиктерин, телеграммаларын болгаш чедирилгелерин садал чокка чедир-бишаан, чөм-биле беседаларын, номчулганы ол үргүлчү кылып чоруту.

Оон-биле кады бистин бо комму-нист почтачывыс совхозта партия органиастааның ийдепкейи агитаторларының бирээси.

М. ХЕМЕР-ООЛ.

Көдөз Советте

Таңды районнуң Бай-Хаак көдөз Совети (даргазы эш Тутатчиков) школар ажилына кичөөнгейи салып турар.

Чоокта чаа Бай-Хаак ортумак школазы ада-иелеринн кезээзин эрттирген. Көдөз Совет чамдык уругларын өөрдилгезин, кичизидилгенин сон-нурап көрбөс ада-иелери ол ху-рала келдирген.

Совет ноябрь 25-те бодунуң сессиясына Соновска сес чыл школазында өөрдилге-кижизидилгениң ажилын дугайын чугаалашкан. Ол школайң өөрдилге эргелекчи эш Кыргызтың информацийың дыңнап, депутаттар школайң ажилын да чөптөстери илереткенер. Ылаңгы школайң амырдал-биле харылзааны быжыгаарының, өөреникчилеринн политиктиң өөрдилгезин дугайын болгаш аңда чугула материалдык базаның ам-даа четпес тургустунганы депутаттар боттарының саналдарына чугаалааннар.

В. ШЕЛЕМОТОВ, областың көдөз ажил-агый эргелениң начальнигы орапакчысы.

КОҢГА ХАПКАН

8 шапка 15 минута четпей турда-ла өөреникчилер хоорайның кудумчуларындан школаже шуужуп кирип эгеледи. Аас-нежитик школачыларың коридорда болгаш класстарда хөлгүт каткы, чугаазы димирей берген. Шаптын согучугаштары 8-не үш минута четпезин айты бээрге коңга кынгыртпайтың, өөреникчилерниң кичөөлөргө кыйтырышкан. Башкылар класстарга чоруп—мугур сес шапка бирги өөлөгениң кичөөлдери эгелөөн.

7 «а» класска химия кичөөли. — Эрткен кичөөлөргө өөрениң чүүлүвүстү катаптан көрөөл. Чүгү өөрениң бис. Ким чугааласкан тур?—деп, башкы Полина Николаевна Ягулова өөреникчилерге эргий көрдү. Полина Николаевна Сталинградтын башкы институтун дооскаш,

Кызылдын бус-биле ажилдаар электри станцияны коллектини чаа чылга чедир пландан дашкаар 1 миллион киловатт-шак энергияны ажилдап кылмын хүдзеген. Ол чаагай херекти ботандыра-рынага станцияның химлабораториязы улуг ролюду ойнал турар. Ажылап турар сунгу өй-шаанда анализтеринден бус дооскарларының көрдүгүн денеге шып ажилдаары хандыртмын турар. Ажил-ишке, өөрдилгеге чедир-киниери дээш химиктер коллективинге коммунист күш-ажыдын бригадазы деп бедж атты чоокта чаа тымыскап.

Бригаданың кезигүчү Нелли Пышева химлабораторияда станцияның ажилдап эгелзэн үезинде бээр, а оон эки Мария Макалова 3 чылдарын иштинде ажилдап келген. Анык кыстар чүгө эки ажилдап турар өскө, харын аныктарынн кезжэки школазында эки өөренип турарлар.

Чурукта: Н. Пышева (солгай талазында) болгаш М. Макалова лабораторияда ажилдап турлар.

Фото С. Севостьянову.

Амгы үеде нияттинн малынын баш саамын өстүреринн, оң продуктулуун бедидеринн кол чугула чүгүлү—кыш-таглаашкыны чедиршкенин органиастаары. Оун барымдаалаш кыш-таглары септер, чаа кажазаларын тудар дугайында айтырларын партия органиастаанының, колхоз баштаар черинин хурдаларына чугаала-рың, хемчеглерин ал келген бис.

Бо ажилды ботандырып чорудар кылдыр колхоз баштаар чери туду-дугуларынн тускый эвонларын органиастап үндүргүлзөн. Олар чүгө сөөлү үеде үш чаа кажазаларын немел тудулаан болгаш бүгү кыштагларын септелгенин чедиршкенин чорутканын.

Колхозтуң бүгү малчынары чурт-талага барынарлар. Туду-дугулар оларын септеп, шалаларын тырып, чамдыктарын кырылаашаннар.

Кышталарда 2800 центнер сизген сөөгүт чедирген, малга чылдарды дүстү база хандырган. Кыштаглаашкында чамдык малчынарың үдөгүлөр белеткенгенин база демдегээр чугула. Коммунист хөйжү эш Таа-рыкпай бодунуң кыштаан эки септзэн, мал чөмөрн немелде кажанын, мал чөмөр салыр огачаларын боду кылып алган. Ол бодунуң күжү-биле 18 тон-

на сизгенин кыштааны чанында бе-жөлтзэн. Кадарган малдарына сиз-ген белетээр, кажаз септээр ажил-дарын коммунист эш Комбужал, мал-чынар эштер Шойдан, Доржу Ва-зыр, Седип болгаш өскөлөр-даа база эки чорутканын.

Теп сүт-баран фермазында 3000 тонна кукуруза сизюуну чер кырында салган чорук саячыларын күш-ажылын дымка чигедирип хандырган, Ам инектери ол силос-биле чөмөрчип

ажилдакчылар ажилдаар. Акша солушкуну кымыр чөмөрү бузуу акшаны солуп кижилерин хүдзэн алырына белен.

Совет рубль улам-на улуг үне-лиг апар чыдар. Рубльдин чаа алдын шынарын 0,987412 грамм арыг алдын кылдыр док-тааткан. Долларга хамаарыштыр совет рубльдин үнезин алмыра, бир америк доллар бистин-биле 90 копейка болур.

Чаа совет рубль материалдык болгаш саң-хөө курлавырлары-биле, алдын болгаш өскө-даа үне-лиг чүдүлөр курлавыры-биле хандырттыңан.

Чурукта: кассирлер Лев Архипович Зеванин (солгай талазын-да) болгаш Иван Наумович Петрунин олар чаа акшаларын чорудары-биле ораап белеткеп турлар.

СЭТА-ның фотохрониказы.

а сизгенин кыштааны чанында бе-жөлтзэн. Кадарган малдарына сиз-ген белетээр, кажаз септээр ажил-дарын коммунист эш Комбужал, мал-чынар эштер Шойдан, Доржу Ва-зыр, Седип болгаш өскөлөр-даа база эки чорутканын.

Теп сүт-баран фермазында 3000 тонна кукуруза сизюуну чер кырында салган чорук саячыларын күш-ажылын дымка чигедирип хандырган, Ам инектери ол силос-биле чөмөрчип

ажилдакчылар ажилдаар. Акша солушкуну кымыр чөмөрү бузуу акшаны солуп кижилерин хүдзэн алырына белен.

Совет рубль улам-на улуг үне-лиг апар чыдар. Рубльдин чаа алдын шынарын 0,987412 грамм арыг алдын кылдыр док-тааткан. Долларга хамаарыштыр совет рубльдин үнезин алмыра, бир америк доллар бистин-биле 90 копейка болур.

Чаа совет рубль материалдык болгаш саң-хөө курлавырлары-биле, алдын болгаш өскө-даа үне-лиг чүдүлөр курлавыры-биле хандырттыңан.

Чурукта: кассирлер Лев Архипович Зеванин (солгай талазын-да) болгаш Иван Наумович Петрунин олар чаа акшаларын чорудары-биле ораап белеткеп турлар.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Шийтпир күш чок бе?

Бо чылдың августа Чөөн-Хемчик райкууском Чадаана хоорайга караа чоктарынн кымыл булузун тургузар бажын хостап бөөр деп шийтпир үндүргөн. Ону караа чоктар-да, ажилчы чон-даа чүгө дөткөн өскө, аңаа харын өөрүп турган. Ын-таглаажок ол чөштү шийтпир күт-сөстпимей барган, кымыл булуд тургузар дөң бажында өскө кижж чурттап турар.

Кымыл булузунуң иштики дериг-херекселениге баян, радиоприемниктер, хылдык кижжү херекселдери, шыдыраа, караа чоктарга жүжү-бижик номчуларамалыг өвонектер, ялзы-бүрү ном делтерни шунтузун 15 муң рубль-биле сатып алган. Ам олар суу кижженин кладоназында үрелип чыдар.

Чөөн-Хемчик, Сүт-Хөл, өвүр рай-оннарың аразында тургустунган, караа чоктарынн эге органиастааны-ның даргазы эш Бардова бажың дугайында кызылшкыны райкуускомга сес кадып бижзэн. Райкууском үк бидиршкениниң чыгызы-чаа харылашпаан. Райкууском-нун чамдык ажилдакчылары ол керекселдери райкуускомга салып капар деп «сүмөлөп», чугулага көрбөйп турарлар.

Совет хоойлу эугаар, караа кө-зүдөс азы багай көстүр болу бер-генерге материалдык болгаш кул-турлук дузаламчыны көргүзгенин ажи-ктерге журутуп турда, инвалдтерге Чадаана хоорайдан чангыс борбак бажың безин тывылазы ол бе? Рай-куускомнун № 57 шийтпир күш чок болганы ол бе? Оон тоштук харымызы дымка-ла дымжаксап турар бис.

Х. ТАРЖАА, инвалид.

Мал кыштаглаашкынында

а сизгенин кыштааны чанында бе-жөлтзэн. Кадарган малдарына сиз-ген белетээр, кажаз септээр ажил-дарын коммунист эш Комбужал, мал-чынар эштер Шойдан, Доржу Ва-зыр, Седип болгаш өскөлөр-даа база эки чорутканын.

Теп сүт-баран фермазында 3000 тонна кукуруза сизюуну чер кырында салган чорук саячыларын күш-ажылын дымка чигедирип хандырган, Ам инектери ол силос-биле чөмөрчип

ажилдакчылар ажилдаар. Акша солушкуну кымыр чөмөрү бузуу акшаны солуп кижилерин хүдзэн алырына белен.

Совет рубль улам-на улуг үне-лиг апар чыдар. Рубльдин чаа алдын шынарын 0,987412 грамм арыг алдын кылдыр док-тааткан. Долларга хамаарыштыр совет рубльдин үнезин алмыра, бир америк доллар бистин-биле 90 копейка болур.

Чаа совет рубль материалдык болгаш саң-хөө курлавырлары-биле, алдын болгаш өскө-даа үне-лиг чүдүлөр курлавыры-биле хандырттыңан.

Чурукта: кассирлер Лев Архипович Зеванин (солгай талазын-да) болгаш Иван Наумович Петрунин олар чаа акшаларын чорудары-биле ораап белеткеп турлар.

СЭТА-ның фотохрониказы.

а сизгенин кыштааны чанында бе-жөлтзэн. Кадарган малдарына сиз-ген белетээр, кажаз септээр ажил-дарын коммунист эш Комбужал, мал-чынар эштер Шойдан, Доржу Ва-зыр, Седип болгаш өскөлөр-даа база эки чорутканын.

Теп сүт-баран фермазында 3000 тонна кукуруза сизюуну чер кырында салган чорук саячыларын күш-ажылын дымка чигедирип хандырган, Ам инектери ол силос-биле чөмөрчип

ажилдакчылар ажилдаар. Акша солушкуну кымыр чөмөрү бузуу акшаны солуп кижилерин хүдзэн алырына белен.

Школаның бир хуну

нуң болгаш областың комсомол, спорт, улус өөрдилге органдары болгаш өскө-даа органиастаалар ты-мыскалыан. Хаа спортуңуң тала-зы-биле маргыдаа пионер дружи-намынн чедиршкенин белеткенни, оун эки өрттиргени дөш ол школа-га «Пионерская правда» солунунн редакциянын тымыскан мастал бижжи база бар.

Коридор черле ыччаш дымка чараш көрүштүп, арыг-сылыг. Улуг чогаалчы А. П. Чеховтуң «Кижж аажы-чаның-даа, идик-хеминиң-даа, са-гыш-сеткилинн-даа, бодалының-даа—бүгү-ле талазы-биле кайгамчык болуп учурул» деп, чугаазын кы-зыл пөсте улагаттыр парлааш, кори-дорнуң учунда көскү черде азып каан.

БЕШ ЧЫЛ ПЛАНЫНЫҢ КҮҮСЕЛДЕЗИ ДЭЗШ

Бөгүн бирги өөлөгө өөренип класстардан онгуклаасчылар школага келбей барганнар. Олар чүгө шко-лага келбей барганлар? Понедельниң хүнүндө онгуклаасчылар школага келбес чанын. Он уруг үштүгүр комбинадына өртениңниң 8 шаптан эгелзеш, кезжөкенин 5 шапка чедир ажилдаары-биле чорупкан, 9 оон бө-гүн автомашина хэрөө өөренип турар. Ол-ла доран Тураның үштүгүр комбинадыңче далажып чорупту. Онгуклаасчы уруглар дааранынга чегинде дааранын олурлар.

Өөреникчилер дааранынга дымка мергезөөнер. Олар бистин даараныкчыларыңстан тудак чок. Оларнын дааран плателерин Тураның магазиннеринден көрүп болур силер. Надежда Маникова, Лидия Беленцова, Галина Манухорова дааранылга үргүлчү кончуг эки демдектерин болуп турарлар—деп,

цехтин мастери Мария Петровна Романова чугаалады.

Школа гаражына чөдө бердим. Физика башкызы Алексей Степанович Терентьев онгукластың оолдарына автомашинаның кезектерин чызып алган өөредип тур.

— Бо машина школайның-дыр. Бөгүн онгуклаасчылар беш шапка чедир автомашина өөренирлер. 2 шаптан эгелеп бо оолдар машинаны өөлдөжип чорудар—деп, Алексей Степанович чугаалады.

Гаражтын ол-бо талазында чаза-ныла болгаш дарганаар өөрдөр бар. Ол өөрдөр чазаңың, узаныры-ның станоктары-биле бүгүн хандыр-тынган. Школаның бүтүрүлгө прак-тиказың удуруткучу, слесарь хэр-өөн башкызы Владимир Григорьевич Жаботинский 7 «б» класстин уругларына слесарь хэрөөннн тала-зы-биле кичөөл өрттирп тур. Өөреникчилер кыстар дөжүлөр, чон-дур станоктар артында турупкан чай чок ажилдаан, демирлерин дур-бүүшкүнери кулакты уюктадырып-ла турар. Оларнын бо кичөөл-дөргө өөренип кылыр чүгүлү: эки дымткының демирлерин белет-кээр. Елена Шулгина башкының кылдыртык чүгүдүн кымын-да мур-най уран-шевер кылдыр кылып эк-келегеш, кончуг эки демдек алды. Ол-ла класстың оолдары чазаңың өрөөлдө турупкан чазаңың хэрөө-нин башкызы Александр Михайло-вич Стояровтуң удуруткучу-биле ууун сандайың буттарың чазап тур-лар.

Школаның беш чыл планының дугайын Владимир Григорьевич Жаботинский мынчаар чугаалады.

— Көдөз ажил-агыйның, бүдү-рүлгениң болгаш култура-чыры-дымышының ажилдакчыларын бе-леткөп үндүрөрү-биле бистин школа

беш чыл планын чогааткан, ам өөр-едилгени оон-биле холбаштыр чорудуп турар бис. Он бир классты доо-зуп үнгөн өөреникчилер кижж бүт-үр-ле яны-бүрү мергезилдик меха-низаторлар, даараныкчилер, чаза-ныкчылар, туду-дугулар, малчынар, киномеханиктер дөң ышмак тус-кай мергезилдик болурлар. Ам ол класста 19 өөреникчи бар. Келир чымын олар 11 классты дооскаш, оолдар механикаторлар, уруглар—даараныкчылар деп тускай мерге-жилдик болурлар. Оолдар—эрткен чазын комбайнгерге кугаш экка-менин чедиршкенинн дүжүлгө, ком-байны башкаар өргениң бижжин холга алдылар. Олар ам келир чы-мын автомашина чолаачыларының эргезин алырының шылтагазын доодуларлар. 11 класста оолдар трактору өөренигеш, ону башкаар

ССРЭ-ний Дээди Совединиң сессиязының ажылынче улуг кичээнгей

Кичээнгейни хаара туткан

ПЕКНИ. (СЭТА). Кыдаттың төп солуннары декабрь 21-де ССРЭ-нің Дээди Совединиң сессиязының ажытынганын дугайын бижип дыңнаткан. В. Н. Новиковтун болгаш В. Ф. Гарбузовтун илеткедериңиз кол чүдүдери-биле улг солуннар номчуучуларын таныштырган.

ССРЭ-нің Дээди Совединиң сессиязының ажылынчы баштайгы хүнүвүн дугайын «Жеңминь жибао» солун «Совет Эвилелиниң экономиказын келир чылын улам илай быжыглаары» деп улуг аге-биле бижээ.

«Совет Эвилелиниң экономиказын

келир чылын хөгжүдери планның онаалгалары дыка мурунар» деп аге-биле «Дагу бао» солун улуг агеде бижээ.

КУР-нуң Пекинде улустун төп радиостанциясы декабрь 21-де болуңу сөөлү медээлерин дамчытарда ССРЭ-нің Дээди Совединиң сессиязының ажылынчы дугайында дыңнады-биле азедеон. Улус ажыл-агыйының планын болгаш ССРЭ-нің келир чылга Куртне бюджетиниң дугайында В. Н. Новиковтун база В. Ф. Гарбузовтун илеткедериңиз кыска доңчулалын ол дамчыдылгаларга дыңнаткан.

Экономиктиг күчүнүң херечизи

ПРАГА. (СЭТА). ССРЭ-нің Дээди Совединиң VI сессиязының ажылынчы баштайгы хүнүвүн түннелдери-биле танышкан, чехословак хей-ниги—Совет Эвилелиниң экономика талазы-биле күчүлүүнүң чаа чабынчанак херечизи—деп түннеди кылып турар. Декабрь 21-де Праганың солуннары сессияның ажытынганының дугайында дыңнадыгы болгаш 1961 чылда ССРЭ-нің улус ажыл-агыйы хөгжүдериңиз планының дугайында ол В. Н. Новиковтун база В. Ф. Гарбузовтун илеткедериңиз доңчулаларын парлаан.

Совет Эвилелиниң хөгжүдериңиз бедик темптериниң дугайында, чеди чылдың баштайгы ийи чылдарының планының чедижигиниң күтүсетингениң болгаш камгалала чаа кызырылганы дугайында илеткедериңиз чугаалаан черлериңиз солуннар онаалай демделгөө.

«Чугула документ»...

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тын албан ажилдери болгаш парлаага органнарынның хей нуруузу ССРЭ-нің 1961 чылда куртне бюджетиниң дугайын бижээш, мында көргүстүнген саннар чигинчи деп бүүтердирин база совет бюджет «пропаганда кылды орулгалыг» чүү-дүр кылдыр тайылбырларын орадажып турар. Ынчалза-да Вашингтондун хол-мөгөчү шуугаазынга кирип турар солуннар безин боттарының-аа кылып турар пропагандалыгга шыныкпай турарының дугайында мининикиниң парлагылаан. «Нью-Йорк таймс» солунун минип бижөөн болса: «Дүң чарлаан 1961 чылдың совет бюджети чугула документ болуңу».

Конгода байдал

ПАРИЖ. (СЭТА). Франс Пресс агентлигиниң корреспондентиниң Леопольдильден дыйнадыгы турарыңиз баураар алырга, Патрис Лумумбаның дүрүм баураар чазаның кол даанып турар чери—Чөөн мөжуңүң чамдык кезин мөбүтүү дөрбөчидер үе кирип, бүүзөөн.

Леопольдильден Станливильче самолеттарыңиз улуг үнерин мөбүтүүдүр декабрь 20-ден азедеп хоран болгаш Чөөн талакы мөжуңе чоруткан оруктарыңиз үе кирген.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Ассошиэтед Пресс агентлигиниң корреспондентиниң Койкильвилден (Конгода) дыңнатканы болса: конго үймөкчлериңиз тергидеңгизин Мобутту декабрь 20-де анаа «шериг парадын кылгаш, ону экватордуг мөжуңүң кол доңчулгалыг Касабувуну баштайгы ал-барн ужурунда барганынга турсаатканы».

Патрис Лумумбаның дүрүм баураар чазаның талакыларының холдууда өргө-чагыргалыг Чөөн мөжуңе халдап кирер дөш Мобутту экватордуг мөжуңе дыка хей шерин мөжөөн алган.

Чөөн мөжуңе Конгонуң барыны талакы районнарыңиздан калды-даа материалдарыңиз кирибес дөш Чөөн мөжуңүң харылзаа черлериңиз үе кирген деп Мобутту парад соонда журналистерге чугаалаан.

Станливильче үдүр демиселге «Базарын чүтүң шериг-биле дорт дууламчымын» чедиң алыр боор бис деп Мобутту болгаш «тингине комиссарларның чүвүзели» деп черин баштайгы Бамбоо медделгөө.

БЕЛГРАД. (СЭТА). Конгонуң национ шеринниң командлакчымы, дүрүм баураар чазаты дегип турар генерал Луидула мөбүтүү дөрбөчидериңиз халдашканыңиздан Чөөн мөжуңу камгалалыңиз хемчеглериңиз ап чорулуп турар деп «Ворба» солунун корреспондентини Станливильден (Чөөн мөжуңа) дыңнаткан. Бо херекке бүтү мөжуңу кирип турар деп генерал Луидула корреспондентке чугаалаан. Куралыңиз күштерин чырымыңиз дужаалы бердингиз. Үймөкчү мөбүтүүчүлериңиз болгаш ыларның ылаакчыларының халдашыныңиз камгалалыңизниң бүтү аргаларыңиз ажылап турар.

БЕЛГРАД. (СЭТА). Конгонуң национ шеринниң командлакчымы, дүрүм баураар чазаты дегип турар генерал Луидула мөбүтүү дөрбөчидериңиз халдашканыңиздан Чөөн мөжуңу камгалалыңиз хемчеглериңиз ап чорулуп турар деп «Ворба» солунун корреспондентини Станливильден (Чөөн мөжуңа) дыңнаткан. Бо херекке бүтү мөжуңу кирип турар деп генерал Луидула корреспондентке чугаалаан. Куралыңиз күштерин чырымыңиз дужаалы бердингиз. Үймөкчү мөбүтүүчүлериңиз болгаш ыларның ылаакчыларының халдашыныңиз камгалалыңизниң бүтү аргаларыңиз ажылап турар.

Касаде халаптыг байдал

ПАРИЖ. (СЭТА). Катангада Муну Касаде дөш келген 300 муң бабула улус халаптыг байдалга таварышкан. Мөжуңүң соңгу талазында кадыг-дошкун алурукту болгаш дөш чоруктарыңиз өү-чүрүмү КИНО-нуң шериглериңиз дуузам-биле тургусан Чомбениң чорулуп турар шаажыладарыңиздан камгаланы дөш олар ынаар дөш көшкөн.

Аш-чуттан хун-бурду 200 кижи өлүп турар. Моң мурунда 1.000 туртакчылыг турган Миабиде ам делел келген 30.000 кижи чегенчиг чөм үлүң дөшөгей организацияларыңиз каян үлөп бөрүн манап турар. Миабиниң 150 кижи чыдар ам-нелгенинде ам 1.000 аарыг кижилер чыдып турар. Ол амнелгед Конгонуң чүлге чалгыс фельдшер болгаш он дууламчыларыңиз ажалдап турар.

Бүмүңүт байдал тургустунган. Кижилер дүжүтү алыр дөш үрейиниң кургаг черге чазарын орадажып турар. Ол кижилер аш-чуттуң уржунда ажалдаар аргажак болуп, тарыла шаңдериңиз өлүр чөдө берген чыткылаар.

Чурукта: полиция участогунда Майла биле Мария. Фото Ассошиэтед Пресс.

ДОСААФ комитеттери бөже сагыш салыр ужурулуг

ДОСААФ организацияларының мурунда салдыган орулгаларыңиз амдыралга боттандырып, техник болгаш бөлүмнериңиз болгаш курстарыңиз ажылыңиз организастар талазы-биле чамдык бөлүмнериңиз кылган ДОСААФ комитеттери бистен областа бар.

Чижээ, Кызылдың ДОСААФ комитеттери бо чылын III класстың чолаачылары, мотоциклчилери, адм-жы-разрядчылары белектен болгаш радиоминимумта азедеп хей кижини өрөткен. Чөөн-Хемчик районун ДОСААФ комитеттери чолаачылары, мотоциклчилери, трактористтери болгаш радиоминимумта амьктарыңиз өрөткен. Бо талазы-биле Бил-Хемчи районун ДОСААФ организастарыңиз база өзи түннелдирген.

Техниктиг кадрлары белектөөр, спорттун техниктиг кевирлериңиз калбаргы талазы-биле ажыда четтестер бисте ам-даа хей болуп артышаан. Районнар комитеттери өрөдиглени шынарын энжигилерине кичөөнгейни салбай турар. Калды-даа материалдык база, дуржулгалыг хей-ниги инструкторлар-кадрлар чок турда бөлүм азы чок ажылап, он ажылыңиз ара калар таварылаар Каз-Хем, Тес-Хем районнарыңиз болулаан. Машынаы башкаларының практикасында, ону сөптөөр ажалдаарда четтестер бар.

Машына башкаларыңиз өзгөчө алыр дөш Кызылга бир бөлүктөн дыка азедеп кижиге экзаменнере кирген. Ындыг байдал № 1, № 3 школаларга база турган. Каз-Хем районга чолаачылар өзгөчө азедеп кижиге алган. Бо таварылаар өрөдиглени шынарын энжигилеринче кичөөнгейни кошкан херечилеп турар.

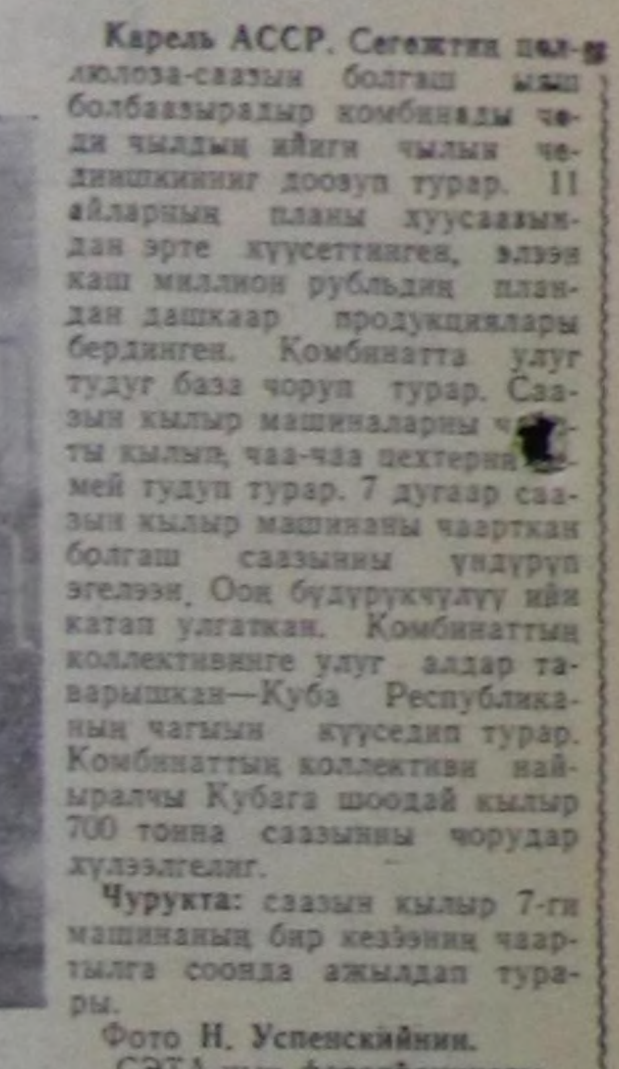
Спорттун техниктиг кевирлериңиз сайырадырыңиз таваржып турар чамдык бергедөшкениңиз бары шына харын, ынчалза-даа амгы Н. МАЛОФЕЕВ, ДОСААФ обкомунун улуг инструктору.

Спорттун техниктиг кевирлериңиз сайырадырыңиз таваржып турар чамдык бергедөшкениңиз бары шына харын, ынчалза-даа амгы Н. МАЛОФЕЕВ, ДОСААФ обкомунун улуг инструктору.

АДЫГ АВТОМОБИЛЬГЕ УДУР

Муруну-Сахалинск (СЭТА). Улагорскке баар орук мылаң-ла амьр эвес, мынганга Муруну-Сахалинскиниң монгаж-дүдүт участогунун чолаачымы И. Донцов чыктуг автомобильди арай бөөрда башкарып орган. Машына арт кырынга үнүп келгенге карагылап берген. Оруктуң оа-ба талааларында таяга азеңиргөй чүвө дег шынамырген турган. Дымзыг хай машинаыңиз кабинаныңиз шилгине күштү-биле хай, он иштине чүтүл-дүп та турганзыг.

Хенерте машина одунун чырымынга конуң улуг адыг көстүп келген. Ол чер иштинден үнүп келгенге болгаш радиатордан каш-ла метр чөдө турган. Машының күштүгү үзүүшкүндө адыг муралы чаштай берген. Ынчалза-даа адыг кортуң эвес болган. Ол хенерте тура халааш, «демир

Карель АССР, Сегейттиң пель-көлөзө-саязын болгаш мың болбазырадыр комбинаты чеди чылдың ийги чылын чедижигиниң дооуп турар. 11 аялдың планы куусазымын эрте күстөстөгө, азедеп каш миллион рубльдиң пландан дашкаар продукциялар бердингиз. Комбинатта улуг тудуң база чоруп турар. Саязын кылар машиналарыңиз чүвө ты кылып, чаа-чаа пектерин мей тулуп турар. 7 дугаар саязын кылар машинаыңиз чарткан болгаш саязын үндүрүп азедеп, он бүүдүрүктү ийи катап улуткан. Комбинаттың коллективте улуг алдар таварышкан—Куба Республиканың чыгыш күстөстөп турар. Комбинаттың коллективте наймалар Кубага шоодай кылар 700 тонна саязын чорудар күзүлгөтөгө.

Чурукта: саязын кылар 7-ги машинаыңиз бир кезиниң чарткан болгаш соонда ажыдап турар. Фото Н. Успенскийни. СЭТА-ның фотофондазы.

Францияда улуг сонуургал

ПАРИЖ. (СЭТА). ССРЭ-нің Дээди Совединиң бешки чылазының VI сессиязының Москвада ажытынганы Францияда улуг сонуургалды болдуруп турар. Сессияның ажылынчы дугайында дыңнадылар француз парламаның аршынында база бир төп черин азедеп.

Франс Пресс агентлиги 1961 чылда ССРЭ-нің улус ажыл-агыйы хөгжүдериңиз куртне планының болгаш 1961 чылда ССРЭ-нің күртне бюджетиниң дугайында азедеп каш дыңнадыларын база дамчыткан. Келир чылда ССРЭ-нің күртне бюджетиниң чаа рубль-биле саяз турарынче кичөөнгейни агентилер көрүдүрүп турар.

Совет Эвилели камгалала чаа болуңу чарыгдаларыңиз кызырганыңиз Франс Пресс агентлиги «1961 чылда ССРЭ-нің шериг чарыгдаларыңиз дыка кызырганыңиз дугайын санын совет министри чарлап тур» деп аге-биле дыңнаткан.

Париж. (СЭТА). ССРЭ-нің Дээди Совединиң бешки чылазының VI сессиязының Москвада ажытынганы Францияда улуг сонуургалды болдуруп турар. Сессияның ажылынчы дугайында дыңнадылар француз парламаның аршынында база бир төп черин азедеп.

УРУГВАЙДА

МОНТЕВИДЕО. (СЭТА). КНО-нуң Кол Ассамблеясының XV сессиязы-биле холбаштыр ССРЭ-нің Министрлер Чөвүделиниң Даргазы Н. С. Хрушевтуң чугааларының болгаш беселелериниң чындамын «Тайбын болгаш холгаш дөш демиселге бүтү улустарыңиз күженишкиниң каттыштыраалары» деп аге-биле испан дылга мында арлап үлдүргөн.

Францияны «Монд» дээр буржуаз солуну ССРЭ-нің Дээди Совединиң сессиязының дугайында дыңнадыгы бирги аршында парлап болган он чугула чаа чүдүдериңиз мында бижип

Франс Пресс агентлиги 1961 чылда ССРЭ-нің улус ажыл-агыйы хөгжүдериңиз куртне планының болгаш 1961 чылда ССРЭ-нің күртне бюджетиниң дугайында азедеп каш дыңнадыларын база дамчыткан. Келир чылда ССРЭ-нің күртне бюджетиниң чаа рубль-биле саяз турарынче кичөөнгейни агентилер көрүдүрүп турар.

Англияда бижип турары

ЛОНДОН. (СЭТА). Англияның солуннары ССРЭ-нің Дээди Совединиң ажылынчы дугайында дыңнадыларын парлаан, кодуңузда-ла 1961 чылдың бюджетин камгалала чарыгдаларыңиз улам кызыр болгаш өргөмө акшаландырышыңизны көвүдөдир деп айтып турарынче улуг кичөөнгейни салган. Ол дугайын анган солуннарын хей нуруузуңиз улуг азедеп чугаалап турар.

Камгалала чарыгдаларыңиз кызыра дөргө-ле социал хемчеглере болгаш херектел баранарыңиз бүтүрүп үлдүрүңиз «өвдөдериңиз акшаландырышыңизны немээр ол болур деп «Дейл уоркер» солун айтыкан.

ШКОЛАНЫҢ БИР ХҮНҮ

Төнчүзү. Эгези 3-ну арында).

Школа тургустунга-ла 50 чыл ашкан. Каш-ла чыдар мурунда бо школаның класстарыңиз партиалар артынга өрөнип олурган, он коридорунга бөстүгү өрөнишчилер ишкан омак-хөгүм хөлөп турган өрөнишчилер ам дээди өрөткөн чедиң алгылап бо школада башкылар турарлар. Оларынч аттары бо-дур: Е. Шибилза, Е. Зиновева, Н. Ворновских Иркутскиниң башкы институтун дооканнар. А. Горохова, В. Доробьева, В. Носкова Кызылдың башкы институтун доокулаан. Школаның доокучулары В. Сухаровка, Г. Шилини төрөш школаныңда дээрбашкап ажыдап турарлар. Дыла хей доокучулар дээди өрөткөн чедиң алган, чурттун азы-бүрү булуңнарында ажыдап турар. Т. Ведерникова Ангарының ортук школанында физика башкысы, А. Евтешкин Дууну студенти...

Галстукту багып алгаш, ону камныг өлдө, он ану камныг тук-биле чүздөш...

Школада пионерлерниң улуг вожагы Октавиана Сергеевна Кульбуртинаның удуртулазы-биле «Кызыл туң дугайы» деп чыгыш-ла пионерлерниң белектелги ылгаар азедеди.

Чымын сөөлүнде школа директорунуң кабинетинде база катап кире бердим. Нина Васильевна Селина биле орус дыл болгаш литература башкысы Золя Никифорова Лабри-ненко даяр болуп партияның ажык хурамының дугайын чугаады деп ол хуралга Золя Никифорова «Кичээди өрттериниң тургустунуң дугайы болгаш өрөнишчилерге демдектер салыры» деп илеткеди кылар. Олар ол хуралга орус дыл болгаш литератураның кичөөдериңиз бир азы чаа арба-биле өрттериниң дугайын чугаалажырлар.

— Аддыг «а», «б» класстарыңиз өрөнишчилеринге техниканың чаа чүдүдериңиз дугайында кыска беселда болуп—деп, Нина Васильевна чугаалай-дыр. Школаның бир хүнү-нүң дугайын бижир дөш кижи ол беселдан бөз-ла чыдып калбас ужурулуг болгаш мей. Ынчанаш Нина Васильевна-биле ынаар ба-зытшыбас.

Школаның физика кабинеди. 5—7 класстарыңиз физика башкысы Евдоким Иванович Хомутова ки-нотелескоптуң дуузамы-биле «Техника чаа чүдүдөр» деп беселдан кылып тур. Амгы үеңиз көдө ажыл-агыйыңиз чаа машиналарыңиз болгаш хамалыг ухар-чүлдү-дүр амгы чаа самолеттарыңиз, вертолёттарыңиз дугайын, удаас келир редеги болур агарга ухар чадаг тергелериңиз, мотоциклдериңиз, чамдык кижиге олургаш ухар техниканы өрөнишчилер экрандан со-нуургал-биле көрүп, дыңдап олур-лар.

Көжөжүнүң 7 шак.

АМЕРИКАНЫҢ КАТТЫШКАН ШТАТТАРЫ Нью-Йорктун бир мага-зининде поллейжидер хайгарал чок толуп чорай уруллары: Майкл биле Марияны тал апган. Ол бичин урулар боттарының фамилиязын бөлбөс болган. Бичин оолдун кармы-нында мындай чага чорай: «Бо болза мээң уруларым—Майкл биле Мария-дыр. Олар — католиктер. Оларга удуң тарылагы оларга кылган. Оларга конуң амак мей, мыңалзажок мээң аш-чөмү, ашкан болгаш чурта-тар бажыным чок. Оларын чагай сеткил-биле көрүп көрүңер. Олар ас-кежигин болур дээринге идееп тур мен. Кажан-бир шагда эеп келеш, оларын бөдүмүң ал алыр боор мен. Мээң ажыл-херектерим конуң-ла ба-гай болуп турар-дыр. Дуузамым дөш өөрүп четтирдим». Оларынч 29 харлыг ажал чок иези Эйлин Беис бөдүнүң амзынга четтиңип өлүрүп орадашканы азедеп.

Чурукта: полиция участогунда Майла биле Мария. Фото Ассошиэтед Пресс.

Чурукта: полиция участогунда Майла биле Мария. Фото Ассошиэтед Пресс.

КИНОТЕАТРАЛГА БӨГҮН

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» улуг залга: «Сомбреро»—9.30 шакта; «Губок тудукчулары»—1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда, оон ынай бо сөөл-гү 9.30 шакта—«Донна балет» деп кино немей болур; биче залга: «Улуг аялы»—5, 7, 9 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Бо чус чыл-биле чамгы кижиге»—11.15, 7.15 шактарда; «Чамгы бижик»—1.15, 3.15, 5.15, 9.15 шактарда.

Бир хардан үш хар чедир назылыг уруларның чемнери

Бичин уруларның азулдан үш харымыга чедир аажок дүрген болур. Оларынч дүрт-сымы, бүтү мага-боду улаалым өсөр, угаан-мө-дөредил дүрген сайыраар.

Бир хар чедир назылыг уруларга хей бөлөктүг чемнер херектел-тинер. Оларга сүт, эт, дагаа чургазы хамаржыр. Белек, урунуг эт мага-бодунуң тургустунга илеткелериңиз саймаларыңиз оза улуг ужуң-дуузамы. Бир эвес бичин уруларыңиз эвес бөлөктүг чем-нер-биле чемгер болза оларын өзүлдеп оожумнар.

Кажан уруң бир хар ажа бергенде, ол хундус шоолуң удуң амш-тамас, ойнал манаар, хей күш, энергия үндүрер. Ынчанаш оон чем-ниге четир саным үстер, улаеволтар негеттиңер. Оларга саржаг, чигир, кашалар, сметана хамаржыр.

Оон инай бичин уруларга минералдыг дустар, витаминнер чугу-ла дээрзин ултас херек.

Эт, сүт болгаш үнүш аймаандан кылган азым-бүрү чемнериң составында бичин урунун өзүлдегениге өргөжөк чугула чүдүлөр шунту кирип турар.

Кажан бичин уруң бир хар чедиң чөдө ол эмгеден үнер, улдуру дийтериңиз үнүп келер. Ынчан оон суух чемнер болгаш кашалар-биле чемгериниң шөгүлөш, арай кадыг чемнер берип тургаш дайыңарыңиз өрөдериңиз чугула.

ТАРЫЛАГА КИЖИЛЕР

Бичин уруларның азулдан үш харымыга чедир аажок дүрген болур. Оларынч дүрт-сымы, бүтү мага-боду улаалым өсөр, угаан-мө-дөредил дүрген сайыраар.

Бир хар чедир назылыг уруларга хей бөлөктүг чемнер херектел-тинер. Оларга сүт, эт, дагаа чургазы хамаржыр. Белек, урунуг эт мага-бодунуң тургустунга илеткелериңиз саймаларыңиз оза улуг ужуң-дуузамы. Бир эвес бичин уруларыңиз эвес бөлөктүг чем-нер-биле чемгер болза оларын өзүлдеп оожумнар.

Кажан уруң бир хар ажа бергенде, ол хундус шоолуң удуң амш-тамас, ойнал манаар, хей күш, энергия үндүрер. Ынчанаш оон чем-ниге четир саным үстер, улаеволтар негеттиңер. Оларга саржаг, чигир, кашалар, сметана хамаржыр.

Оон инай бичин уруларга минералдыг дустар, витаминнер чугу-ла дээрзин ултас херек.

Эт, сүт болгаш үнүш аймаандан кылган азым-бүрү чемнериң составында бичин урунун өзүлдегениге өргөжөк чугула чүдүлөр шунту кирип турар.

Кажан бичин уруң бир хар чедиң чөдө ол эмгеден үнер, улдуру дийтериңиз үнүп келер. Ынчан оон суух чемнер болгаш кашалар-биле чемгериниң шөгүлөш, арай кадыг чемнер берип тургаш дайыңарыңиз өрөдериңиз чугула.

«ШЫН»

«Солунуң чагыдыл ап, номчуңар»

«ШЫН» СОЛУНУҢ 1961 ЧЫЛДЫҢ ЧАГЫЛДАЗЫ ЧОРУП ТУРАТ

«Шын» солунуң чагыдыл алырының өртөө

12 айга 60 рубль.
6 айга 30 рубль.

Чагыдыгы харылааның бүтү контрларды, салбырлары болгаш бүүдүрткелерде, организастарда, колхозтарда, совхозтарда хей-ниги төлөөлериңиз хүлөп алыр.

СОЮЗПЕЧАТЬ.